TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2022 m. vasario 24 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 2011/92/ES – Tam tikrų projektų poveikio aplinkai vertinimas – Direktyva 92/43/EEB – Natūralių buveinių apsauga – Direktyvos 2011/92/ES 2 straipsnyje nurodytos poveikio aplinkai vertinimo ir sutikimo dėl planuojamos veiklos procedūros ir nacionalinės procedūros, leidžiančios nukrypti nuo Direktyvoje 92/43/EEB numatytų rūšių apsaugos priemonių, ryšys – Sąvoka „sutikimas dėl planuojamos veiklos“ – Sudėtingas sprendimų priėmimo procesas – Pareiga įvertinti – Materialinė taikymo sritis – Procedūros stadija, per kurią turi būti garantuojamas visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus“

Byloje C-463/20

dėl *Conseil d'État* (Belgija) 2020 m. birželio 4 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2020 m. rugsėjo 24 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Namur-Est Environnement ASBL

prieš

Valonijos regioną,

dalyvaujant

Cimenteries CBR SA,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro antrosios kolegijos pirmininkės pareigas einanti trečiosios kolegijos pirmininkė A. Prechal, teisėjai J. Passer (pranešėjas), F. Biltgen, L. S. Rossi ir N. Wahl,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorius D. Dittert, skyriaus vadovas,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2021 m. rugsėjo 9 d. posėdžiui,

* Proceso kalba: prancūzų.

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Namur-Est Environnement ASBL*, atstovaujamos *avocat* J. Sambon,

– *Cimenteries CBR SA*, atstovaujamos *avocats* L. de Meeûs ir C.-H. Born,

– Belgijos vyriausybės, atstovaujamos C. Pochet, M. Van Regemorter ir S. Baeyens, padedamų *avocat* P. Moërynck,

– Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek, J. Vláčil ir L. Dvořáková,

– Europos Komisijos, atstovaujamos C. Hermes, M. Noll-Ehlers ir F. Thiran,

susipažinęs su 2021 m. spalio 21 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 26, 2012, p. 1, ir klaidų ištaisymas OL L 174, 2015, p. 44) 1, 2 ir 5–8 straipsnių išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Namur-Est Environnement ASBL* ir *Région wallonne* (Valonijos regionas, Belgija) ginčą dėl sprendimo, kuriuo pastarasis leido *Sagrex SA* taikyti nukrypti nuo taikytinų teisės aktuose numatytų gyvūnų ir augalų rūšių apsaugos priemonių leidžiančią nuostatą, siekiant eksploatuoti kalkakmenio karjerą (toliau – sprendimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą).

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 92/43/EEB

3 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102) 12 ir 13 straipsniuose numatyta, kad valstybės narės imasi būtinų priemonių sukurti į šios direktyvos IV priedo a ir b punktus įrašytų gyvūnų ir augalų rūšių griežtos apsaugos sistemą.

4 Minėtos direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad jei nėra kitos priimtinos alternatyvos ir nukrypti leidžiančios nuostatos taikymas netrukdo palaikyti atitinkamos rūšies populiacijų palankią apsaugos būklę jų natūralaus paplitimo areale, valstybės narės, vadovaudamosi skirtingais motyvais, nurodytais tos pačios nuostatos a–e punktuose, gali, be kita ko, nukrypti nuo direktyvos 12 ir 13 straipsnių.

Direktyva 2011/92

5 Direktyvos 2011/92 1 straipsnio 2 dalyje, be kita ko, pateiktos šios apibrėžtys:

„a) projektas:

– statybos darbai bei kitų objektų ar veiklos planų įgyvendinimas,

– kitokie įsikišimai į natūralią aplinką ir gamtovaizdį, įskaitant mineralinių išteklių gavybą;

<…>

c) sutikimas dėl planuojamos veiklos: <…> kompetentingos institucijos sprendimas, kuris suteikia užsakovui teisę įgyvendinti projektą;

<…>“

6 Šios direktyvos 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta:

„1. Valstybės narės imasi visų priemonių, reikalingų užtikrinti, jog prieš duodant sutikimą projektams, kurie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, be kita ko, dėl savo pobūdžio, masto ar vietos, bus reikalaujama sutikimo planuojamai veiklai ir poveikio aplinkai vertinimo. Tie projektai apibrėžti 4 straipsnyje.

2. Poveikio aplinkai vertinimas gali būti integruotas į valstybėse narėse galiojančias leidimo vykdyti projektus išdavimo procedūras <…>“

7 Minėtos direktyvos 3 straipsnyje nurodyta:

„Vertinant poveikį aplinkai <…> kiekvienu konkrečiu atveju nustatomas, apibūdinamas ir įvertinamas tiesioginis ir netiesioginis projekto poveikis šiems veiksniams:

a) žmonėms, gyvūnijai ir augmenijai;

b) dirvožemiui, vandeniui, orui, klimatui ir kraštovaizdžiui;

c) materialinėms vertybės ir kultūros paveldui;

d) a, b ir c punktuose nurodytų veiksnių sąveikai.“

8 Šios direktyvos 5 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „[j]ei, remiantis 4 straipsniu, projektai vertinami pagal šį straipsnį ir 6–10 straipsnius, valstybės narės privalo priimti reikalingas priemones, užtikrinančias, kad užsakovas atitinkama forma pateiktų IV priede nurodytą informaciją“, kai tokia informacija laikoma reikalinga konkrečiu atveju ir galima pagrįstai reikalauti, jog užsakovas surinktų šią informaciją. Pagal šį priedą pateiktina informacija turi apimti, be kita ko, „[a]plinkos komponentų, kuriems planuojamas projektas gali daryti reikšmingą poveikį, aprašym[ą], atkreipiant ypatingą dėmesį į <…> gyvūniją, augaliją, <…> taip pat minėtų veiksnių tarpusavio sąveiką“.

9 Direktyvos 2011/92 6 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Valstybės narės privalo imtis reikalingų priemonių, užtikrinančių, kad projektu suinteresuotoms institucijoms (kai tų institucijų interesai susiję su jų prisiimta specialia atsakomybe už aplinkos apsaugą) būtų suteikta galimybė pareikšti nuomonę dėl užsakovo pateiktos informacijos ir dėl sutikimo planuojamai veiklai. <…>

2. Atliekant 2 straipsnio 2 dalyje nurodytas sprendimo aplinkos klausimais priėmimo procedūras, visuomenė <…> vėliausiai tada, kai tik informacija gali būti pagrįstai teikiama, yra informuojama apie:

a) prašymą dėl leidimo vykdyti planuojamą veiklą [sutikimo dėl planuojamos veiklos];

b) tai, kad projektui taikoma poveikio aplinkai vertinimo procedūra ir atitinkamais atvejais apie tai, kad taikomas 7 straipsnis;

<…>

d) galimų sprendimų pobūdį arba, jei jau toks yra, sprendimo projektą;

e) apie pagal 5 straipsnį surinktos informacijos prieinamumą;

f) atitinkamos informacijos gavimo laiką, vietą ir būdą;

g) duomenis apie visuomenės dalyvavimo priemones, parengtas pagal šio straipsnio 5 dalį.

3. Valstybės narės užtikrina, kad tinkamais terminais suinteresuota visuomenė galėtų susipažinti su:

a) pagal 5 straipsnį surinkta informacija;

b) pagal nacionalinės teisės aktus – svarbiausiomis ataskaitomis ir pasiūlymais, pateiktais kompetentingai institucijai ar institucijoms tuo metu, kai suinteresuota visuomenė yra informuota pagal šio straipsnio 2 dalį;

c) pagal 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką <…> – šio straipsnio 2 dalyje nenurodyta informacija, kuri yra svarbi priimant sprendimą pagal šios direktyvos 8 straipsnį ir kuri tampa prieinama po to, kai suinteresuota visuomenė buvo informuota pagal šio straipsnio 2 dalį.

4. Suinteresuotai visuomenei sudaromos išankstinės ir veiksmingos palankios galimybės dalyvauti 2 straipsnio 2 dalyje nurodytose sprendimo aplinkos klausimais priėmimo procedūrose ir tuo tikslu ji turi teisę reikšti pastabas ir nuomones, kol kompetentingai institucijai ar institucijoms visos pasirinkimo galimybės yra atviros prieš priimant sprendimą dėl leidimo suteikimo [sutikimo] vykdyti planuojamą veiklą.

<…>“

10 Direktyvos 2011/92 7 straipsnyje numatytos specialios poveikio aplinkai vertinimo taisyklės tuo atveju, kai koks nors projektas gali turėti didelį poveikį aplinkai keliose valstybėse narėse.

11 Minėtos direktyvos 8 straipsnyje nustatyta, kad „[p]riimant sprendimą dėl leidimo [sutikimo] planuojamai ūkinei veiklai vykdyti, turi būti atsižvelgta į konsultacijų rezultatus bei į informaciją, surinktą pagal 5, 6 ir 7 straipsnius“.

12 Direktyvos 2011/92 I priede išvardijami projektai, kurie, remiantis šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalimi, turi būti vertinami pagal šios direktyvos 5–10 straipsnius. Šio priedo 19 punkte nurodyta: „[a]kmens skaldyklos ir atviro tipo kasyklos, kai jų paviršiaus plotas didesnis nei 25 ha“.

Belgijos teisė

13 Direktyva 92/43 į Belgijos teisę buvo perkelta *loi du 12 juillet 1973 sur la conservation de la nature* (1973 m. liepos 12 d. Gamtos apsaugos įstatymas) (1973 m. rugsėjo 11 d. *Moniteur belge*, p. 10306), iš dalies pakeistu *décret de la Région wallonne du 6 décembre 2001 relatif à la conservation des sites Natura 2000 ainsi que de la faune et de la flore sauvages* (2001 m. gruodžio 6 d. Valonijos regiono dekretas dėl teritorijų „Natura 2000“ ir laukinės faunos bei floros apsaugos (*Moniteur belge*, 2002 m. sausio 22 d., p. 2017) (toliau – 1973 m. liepos 12 d. įstatymas).

14 Šio įstatymo 2a, 3 ir 3a straipsniuose nustatyta paukščių, žinduolių ir augalų rūšių, kurios arba saugomos pagal Direktyvą 92/43, arba kurioms gresia pavojus Valonijoje, apsaugos sistema. Ši sistema grindžiama tokiomis priemonėmis, kaip draudimas, atsižvelgiant į konkretų atvejį, spęsti spąstus saugomoms rūšims, jas gaudyti ir žudyti arba saugomas rūšis rinkti, pjauti ir rauti, draudimas tyčia jas trikdyti, laikyti, vežti, mainyti, parduoti, pirkti, dovanoti, arba draudimas pažeisti ar naikinti jų natūralias buveines.

15 Šio įstatymo 5 straipsnyje nurodyta, kad Valonijos regiono vyriausybė tam tikromis sąlygomis ir dėl tam tikrų priežasčių gali taikyti nukrypti nuo šių priemonių leidžiančias nuostatas.

16 To paties įstatymo 5a straipsnyje numatyta galimybė pateikti prašymą taikyti nukrypti nuo minėtų priemonių leidžiančias nuostatas, paliekant Valonijos regiono vyriausybei diskreciją nustatyti šio prašymo formą ir turinį bei prašomos taikyti nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo sąlygas ir tvarką.

17 Neginčijama, kad nei 1973 m. liepos 12 d. įstatyme, nei Valonijos regiono vyriausybės priimtame dekrete dėl jo taikymo nenumatoma, pirma, kad turi būti atliktas prašomos taikyti nukrypti leidžiančios nuostatos poveikio aplinkai vertinimas, ir, antra, kad su suinteresuotąja visuomenės dalimi turi būti konsultuojamasi prieš leidžiant ją taikyti.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

18 2008 m. lapkričio 4 d. *Sagrex* pateikė kompetentingai Valonijos regiono institucijai prašymą išduoti vieną leidimą vėl pradėti eksploatuoti didesnį kaip 50 ha ploto karjerą, esantį Bossimé (Belgija) teritorijoje, ir pastatyti įrenginius bei atlikti su jų statyba susijusius darbus, be kita ko, Maso pakrantėje.

19 2010 m. gegužės 12 d. Valonijos regiono gamtos ir miškų departamento Namiūro išorės direkcija pateikė nepalankią nuomonę dėl šio prašymo, joje visų pirma pažymėjo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas projektas buvo greta teritorijos „Natura 2000“ ir apėmė dvi didelio biologinio intereso teritorijas ir kad jis lems visišką ar dalinį pastarųjų dviejų teritorijų sunaikinimą, taip pat visišką ar dalinį jose esančių įvairių saugomų paukščių, vabzdžių, roplių ir augalų rūšių natūralios

buveinės išnykimą. Antra, ji konstatavo, kad, nepaisant to, prie šio projekto pridėtame dokumentų rinkinyje nebuvo nurodyta jokio leidimo nukrypti nuo taikytinuose teisės aktuose numatytų saugomų rūšių apsaugos priemonių. Galiausiai, trečia, ji nusprendė, kad, atsižvelgiant į šio projekto pobūdį ir mastą, darbų užsakovo prieš statybas, vykstant statyboms bei įvykdžius statybas numatytais atlikti atkūrimo darbais nebuvo galima sušvelninti ar kompensuoti numatyto poveikio atitinkamoms natūralioms buveinėms.

20 2010 m. rugsėjo 1 d. Valonijos regiono kompetentinga institucija paprašė *Sagrex* pateikti jai pagrindinėje byloje aptariamo projekto pakeitimo planus ir projekto papildomą poveikio aplinkai vertinimą.

21 2016 m. balandžio 15 d. *Sagrex* pateikė Valonijos regiono gamtos ir miškų departamento generaliniam inspektoriui prašymą leisti nukrypti nuo 1973 m. liepos 12 d. įstatyme numatytų gyvūnų ir augalų rūšių apsaugos priemonių, kiek tai susiję su šiuo projektu.

22 2016 m. birželio 27 d. šis inspektorius priėmė sprendimą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, nurodytą šio sprendimo 2 punkte. Šiuo sprendimu *Sagrex* leidžiama trikdyti tam tikras saugomas gyvūnų ir augalų rūšis, taip pat pažeisti ar sunaikinti tam tikras jų atitinkamos natūralios buveinės teritorijas, susijusias su pagrindinėje byloje nagrinėjamu projektu, su sąlyga, kad bus įgyvendintos kelios sušvelninimo priemonės.

23 2016 m. rugsėjo 30 d. *Sagrex* pateikė kompetentingai Valonijos regiono institucijai pakeitimų planus ir šio projekto papildomą vertinimą, kuriuos jos buvo paprašyta pateikti 2010 m. rugsėjo 1 d.

24 Laikotarpiu nuo 2016 m. lapkričio 21 d. iki 2016 m. gruodžio 21 d. buvo atliktas viešas minėto projekto, iš dalies pakeisto ir papildyto, tyrimas ir dėl nagrinėjamo projekto poveikio saugomoms rūšims ir jų buveinėms buvo pateikta daug skundų.

25 2016 m. gruodžio 21 d. Valonijos regiono gamtos ir miškų departamento Namiūro išorės direkcija pateikė *Sagrex* palankią nuomonę dėl jos pateikto prašymo išduoti vieną leidimą su išlygomis, joje nurodė, pirma, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamo projekto įgyvendinimo vieta ribojosi su teritorija „Natura 2000“, tačiau nėra reikšmingo poveikio šiai teritorijai pavojaus rizikos. Antra, dėl dviejų didelio biologinio intereso teritorijų, kurios taip pat ribojasi su šio projekto įgyvendinimo vieta, ši direkcija visų pirma nusprendė, kad, nesant specialių atsargumo priemonių, šis projektas tikriausiai darys reikšmingą poveikį jose aptinkamoms saugomoms gyvūnų ir augalų rūšims bei jų natūralioms buveinėms. Paskui ji nusprendė, kad, įgyvendinus *Sagrex* numatytas ir sprendime taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą sukonkretintas sušvelninimo ir kompensavimo priemones, minėtas projektas, pirma, nepakenktų šioms rūšims ir, antra, jis tik laipsniškai sunaikintų atitinkamas natūralias buveines, bet tai, beje, būtų kompensuota sukuriant naujas natūralias buveines. Galiausiai jis padarė išvadą, kad, atsižvelgiant į visas šias aplinkybes, galima pagrįstai daryti prielaidą, jog, pasibaigus *Sagrex* numatytam 30 metų eksploatavimo laikotarpiui, su jos eksploatuojamu karjeru susijusios teritorijos vis dar bus didelio biologinio intereso, todėl pagrindinėje byloje nagrinėjamo projekto poveikis gamtos apsaugai gali būti vertinamas kaip priimtino lygio.

26 2017 m. rugsėjo 25 d. įsakymu Valonijos regiono aplinkos apsaugos ir teritorijų planavimo ministras atsisakė išduoti *Sagrex* prašomą vieną leidimą. Vėliau *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Belgija) 2020 m. gegužės 14 d. sprendimu atmetė *Cimenteries CBR SA*, kuri kontroliuoja *Sagrex*, ieškinį dėl šio įsakymo panaikinimo.

27 Nurodytu laikotarpiu *Namur-Est Environnement* pateikė *Conseil d'État* (Valstybės Taryba) ieškinį dėl sprendimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą panaikinimo; jame ji, be kita ko, teigė, kad šis sprendimas susijęs su sutikimu dėl projekto, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/92 1 straipsnio 2 dalį, ir kad dėl jo nebuvo taikyta procedūra, atitinkanti šios direktyvos 2 ir paskesniuose straipsniuose nustatytus reikalavimus. Konkrečiai kalbant, ši asociacija iš esmės teigia, jog tam, kad būtų laikomasi šių reikalavimų ir suinteresuota visuomenė galėtų naudingai dalyvauti procedūroje, o kompetentinga institucija – atsižvelgti į šį dalyvavimą, projekto, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, poveikio aplinkai vertinimas ir su juo susijusi visuomenės konsultacija turi būti atliekami prieš priimant tokį aktą, kaip sprendimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, o ne jį priėmus, kaip buvo nagrinėjamu atveju.

28 Valonijos regionas iš esmės nesutinka su tuo, kad sprendimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą negali būti laikomas sutikimu dėl projekto, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2011/92, nes Valonijos regiono gamtos ir miškų departamento generalinis inspektorius, atsakydamas į gautą atitinkamą suinteresuoto asmens prašymą, jame tik leido *Sagrex* nukrypti nuo taikomuose teisės aktuose numatytų gyvūnų ir augalų rūšių apsaugos priemonių, tikslingai prieš kitai institucijai atliekant pagrindinėje byloje nagrinėjamo projekto vertinimą, nedarydamas šiam jokios įtakos. Apskritai šiam prašymui taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą ir *Sagrex* pateiktam prašymui išduoti vieną leidimą taikomi du teisiniai režimai ir du skirtingi, nors ir susiję, sprendimų priėmimo procesai, o ne vienas ir tas pats teisinis režimas ar sprendimų priėmimo procesas.

29 *Cimenteries CBR* taip pat teigia, kad sprendimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą yra tik papildomas aktas, kuris pats savaime negali būti laikomas prilygstančiu pagrindinėje byloje nagrinėjamam sutikimui dėl nagrinėjamo projekto. Be to, ši bendrovė mano, kad pagal Direktyvą 2011/92 reikalaujamas vertinimas ir konsultacijos su visuomene, kurios turi vykti kartu, gali ar net privalo būti atlikti tik priėmus sprendimą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, kad ši visuomenė galėtų naudingai dalyvauti procedūroje ir kuo išsamiau suprasti šį projektą, o kompetentinga institucija – visiškai atsižvelgti į šį dalyvavimą.

30 Atsižvelgdamas į šiuos įvairius argumentus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo prašyme visų pirma pažymi, kad projektui, kaip antai nagrinėjamam pagrindinėje byloje, negali būti duota vieno leidimo formos sutikimo, jei užsakovui nebuvo taikyta tokia nukrypti leidžianti nuostata, kaip numatyta sprendime taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, todėl ji gali būti laikoma būtina sąlyga, bet vien jos nepakanka, kad būtų gautas toks sutikimas. Be to, ji patikslina, kad pagrindinis sprendimas, suteikiantis užsakovui teisę įgyvendinti projektą, yra vienas leidimas, kuris po viešo tyrimo gali būti nesuteiktas arba suteiktas su griežtesnėmis išlygomis, nei numatytos sprendime taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, o už vieno leidimo išdavimą atsakinga institucija turi išnagrinėti visus su aplinka susijusius projekto aspektus ir šiuo tikslu gali griežčiau įvertinti jo poveikį, atsižvelgdama į sprendimą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą priėmusios institucijos nurodytus parametrus.

31 Paskui prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar šiomis teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis tokie aktai, kaip sprendimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, ir paskesnis sprendimas, kuriuo užsakovui išduodamas vienas leidimas, kartu turi būti laikomi sudėtingos sprendimų priėmimo procedūros, kurioje nusprendžiama išduoti leidimą vykdyti projektą arba atsisakyti jį išduoti, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2011/92, dalimi. Galiausiai, jeigu atsakymas būtų teigiamas, jis siekia sužinoti, ar suinteresuotos visuomenės dalyvavimas šiame sprendimų priėmimo procese turi būti užtikrintas iki tokio akto, kaip

sprendimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, priėmimo arba ji gali dalyvauti tik laikotarpiu tarp šio sprendimo priėmimo ir momento, kai kompetentinga institucija užsakovo prašymu priima sprendimą dėl vieno leidimo.

32 Dėl dviejų paskutinių aspektų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo manantis, kad pagrindinės bylos teisinės ir faktinės aplinkybės skiriasi nuo keliais etapais vykdomų sutikimo procedūrų, kurias Teisingumo Teismas yra nagrinėjęs iki 2004 m. sausio 7 d. Sprendimo *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12) priėmimo.

33 Šiomis aplinkybėmis *Conseil d'État* (Valstybės Taryba) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar tas pats sutikimas dėl planuojamos veiklos (kaip jis suprantamas pagal [Direktyvos 2011/92] 1 straipsnio 2 dalies c punktą), susijęs su tuo pačiu projektu (kaip jis suprantamas pagal šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalies a punktą), apima sprendimą „leisti trikdyti gyvūnus ir bloginti sąlygas jų buveinių teritorijose siekiant eksploatuoti karjerą“ ir sprendimą, kuriuo suteikiamas arba nesuteikiamas leidimas eksploatuoti karjerą (vienas leidimas), jeigu, pirma, be pirmojo sprendimo negalima eksploatuoti karjero ir, antra, išduoti vieną leidimą įgaliota institucija išsaugo galimybę griežčiau vertinti tokio eksploatavimo poveikį aplinkai, atsižvelgdama į pirmąjį sprendimą priėmusios institucijos nurodytus parametrus?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar pakankamai laikytasi šioje direktyvoje, konkrečiai – jos 2, 5, 6, 7 ir 8 straipsniuose, nurodytų reikalavimų, kai visuomenės dalyvavimo etapas vyksta priėmus sprendimą „leisti trikdyti gyvūnus ir bloginti sąlygas jų buveinių teritorijose siekiant eksploatuoti karjerą“, bet prieš pagrindinio sprendimo, kuriuo užsakovui suteikiama teisė eksploatuoti karjerą, priėmimo etapą?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

34 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyva 2011/92 turi būti aiškinama taip, kad pagal Direktyvos 92/43 16 straipsnio 1 dalį priimtas sprendimas, kuriuo užsakovui leidžiama nukrypti nuo taikytinų rūšių apsaugos priemonių, kad galėtų įgyvendinti projektą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/92 1 straipsnio 2 dalies a punktą, yra sutikimo dėl planuojamos veiklos, kaip tai suprantama pagal 1 straipsnio 2 dalies a punktą, procedūros etapas, jeigu, pirma, nepriėmus šios sprendimo užsakovo atžvilgiu minėtas projektas negali būti įgyvendintas, ir, antra, kompetentinga institucija, įgaliota išduoti leidimą vykdyti tokį projektą, išsaugoja galimybę įvertinti jo poveikį aplinkai griežčiau, nei buvo vertinama minėtame sprendime.

Dėl priimtinumo

35 Savo rašytinėse ir žodinėse pastabose Belgijos vyriausybė iš esmės tvirtino, kad pirmasis klausimas turi būti atmestas kaip nepriimtinas, nes grindžiamas dviem klaidingais teisiniais teiginiais, ir kad teisingas Sąjungos teisės ir nacionalinės teisės nuostatų, kuriomis remiasi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, aiškinimas leidžia manyti, jog šis klausimas akivaizdžiai

nesusijęs su tikromis pagrindinės bylos aplinkybėmis ar dalyku. Iš tiesų pagal šias nuostatas gali būti prašoma taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą nacionalinės teisės nuostatose, kuriomis perkelta Direktyva 92/43, numatytoms rūšių apsaugos priemonėms tiek prieš gaunant vieną leidimą, kuris lemia šį sutikimą, tiek po jo, todėl sprendimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą yra ne išankstinė šio sutikimo sąlyga, o teisiškai savarankiškas veiksmas. Toks aiškinimas atitinka Sąjungos teisę, nes jokioje šios teisės nuostatoje nenustatyta, kad toks sprendimas, kaip sprendimas taikyti nukrypti nuo šių priemonių leidžiančią nuostatą, būtinai turi būti priimtas prieš duodant sutikimą dėl tokio, kaip nagrinėjamo pagrindinėje byloje, projekto, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 2011/92.

36 Šiuo klausimu iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, pirma, kad argumentai dėl nacionalinio teismo pateikto klausimo esmės savaime negali lemti šio klausimo nepriimtinumo (2021 m. kovo 2 d. Sprendimo *A. B. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimas – Teisminės teisių gynimo priemonės)*, C-824/18, EU:C:2021:153, 80 punktas ir 2022 m. sausio 13 d. Sprendimo *Minister Sprawiedliwości*, C-55/20, EU:C:2022:6, 83 punktas).

37 Nagrinėjamu atveju reikia konstatuoti, kad dalis Belgijos vyriausybės argumentų, apibendrintų šio sprendimo 35 punkte, grindžiami Sąjungos teisės nuostatų, kurias prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo savo pirmajame klausime, aiškinimu, taigi jie yra susiję su šio klausimo esme.

38 Antra, tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į konkrečios bylos aplinkybes turi įvertinti, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą (2018 m. gruodžio 10 d. Sprendimo *Wightman ir kt.*, C-621/18, EU:C:2018:999, 26 punktas ir 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Junqueras Vies*, C-502/19, EU:C:2019:1115, 55 punktas). Todėl iš principo Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą tuo atveju, jei pateikiami klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu (2020 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Openbaar Ministerie (Dokumentų klastojimas)*, C-510/19, EU:C:2020:953, 25 punktas ir 2021 m. gegužės 18 d. Sprendimo *Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ ir kt.*, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ir C-397/19, EU:C:2021:393, 115 punktas).

39 Vadinasi, nacionalinių teismų pateiktiems klausimams dėl Sąjungos teisės taikoma svarbos prezumpcija ir Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl tų klausimų, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinos tam, kad naudingai atsakytų į minėtus klausimus (2018 m. gruodžio 10 d. Sprendimo *Wightman ir kt.*, C-621/18, EU:C:2018:999, 27 punktas ir 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Junqueras Vies*, C-502/19, EU:C:2019:1115, 56 punktas).

40 Be to, SESV 267 straipsnyje įtvirtinta procedūra yra pagrįsta aiškiu nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo funkcijų atskyrimu, todėl pastarasis turi teisę pateikti nuomonę tik dėl minėtame straipsnyje nurodytų Sąjungos teisės aktų aiškinimo ir galiojimo, atsižvelgdamas į faktines ir teisines aplinkybes, kuriomis buvo pateikti prejudiciniai klausimai, kaip jas apibrėžė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, o ne įvertinti, ar šio teismo pateiktas nacionalinės teisės nuostatų aiškinimas yra teisingas. Todėl prašymas priimti prejudicinį sprendimą negali būti nagrinėjamas atsižvelgiant į valstybės narės vyriausybės pateiktą nacionalinės teisės aiškinimą (šiuo klausimu žr. 2013 m. rugsėjo 26 d. Sprendimo *Texdata*

Software, C-418/11, EU:C:2013:588, 28 ir 29 punktus ir 2021 m. balandžio 15 d. Sprendimo *État belge (Aplinkybės, susiklosčiusios po sprendimo dėl perdavimo priėmimo)*, C-194/19, EU:C:2021:270, 26 punktą).

41 Nagrinėjamu atveju, pirma, pirmasis klausimas akivaizdžiai susijęs su Sąjungos teisės aiškinimu, kaip nurodyta šio sprendimo 37 punkte. Antra, argumentai, kuriais grindžiamas šis klausimas, kaip antai apibendrinti šio sprendimo 30–32 punktuose, patvirtina jo svarbą konkrečiomis pagrindinės bylos faktinėmis aplinkybėmis ir, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, Teisingumo Teismo atsakymo būtinumą.

42 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, pirmasis klausimas nėra akivaizdžiai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo faktinėmis aplinkybėmis ar dalyku. Todėl jis turi būti laikomas priimtinu.

Dėl esmės

43 Visų pirma Direktyvos 2011/92 1 straipsnio 2 dalies a punkte ir c punkte atitinkamai apibrėžiamos sąvokos „projektas“ ir „sutikimas dėl planuojamos veiklos“, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, nurodant, kad pirmąja daroma nuoroda į statybos darbų bei kitų objektų ar veiklos planų įgyvendinimą, taip pat kitokį kišimąsi į natūralią aplinką ir gamtovaizdį, o antrąja – į kompetentingos institucijos sprendimą, kuriuo užsakovui suteikiama teisė įgyvendinti projektą.

44 Vis dėlto šios nuostatos savaime neleidžia atsakyti į pirmąjį klausimą, kuriuo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar toks sprendimas, kaip sprendimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, nors ir nėra „kompetentingos institucijos sprendimas, kuris suteikia užsakovui teisę įgyvendinti projektą“, su kuriuo jis susijęs, apima sutikimą dėl šio projekto, atsižvelgiant į jo su šiuo sprendimu turimas sąsajas. Žinoma, minėti elementai apibrėžia sąvoką „sutikimas dėl planuojamos veiklos“, darant nuorodą į kitokio pobūdžio sprendimą, nei sprendimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, taigi neleidžia pastarojo laikyti „sutikimu“ dėl projekto, su kuriuo jis susijęs, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/92 1 straipsnio 2 dalies c punktą. Vis dėlto jie nepanaikina galimybės tokį sprendimą, vertinamą kartu su paskesniu sprendimu, kuriuo sprendžiama dėl užsakovo teisės įgyvendinti šį projektą, laikyti sutikimu dėl planuojamos veiklos arba atitinkamai atsisakymu duoti sutikimą dėl planuojamos veiklos.

45 Šiomis aplinkybėmis, remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, šią direktyvą reikia aiškinti ne tik atsižvelgiant į šio sprendimo pirmesniuose dviejuose punktuose nurodytų nuostatų formuluotes, bet ir į jų kontekstą, ir teisės akto, kuriame jos įtvirtintos, tikslus (2005 m. birželio 7 d. Sprendimo *VEMW ir kt.*, C-17/03, EU:C:2005:362, 41 punktas ir 2021 m. sausio 21 d. Sprendimo *Vokietija / Esso Raffinage* (C-471/18 P, EU:C:2021:48, 81 punktas).

46 Antra, kalbant apie minėtos direktyvos 1 straipsnio 2 dalies a ir c punktuose pateiktų sąvokų apibrėžčių kontekstą, pirmiausia reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš visų jos nuostatų, sprendimas, kuriuo duodamas sutikimas dėl planuojamos veiklos, turi būti priimtas pasibaigus visai projektų, galinčių daryti reikšmingą poveikį aplinkai, numatytų direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje, vertinimo procedūrai.

47 Taigi iš šių nuostatų matyti, kad sutikimas dėl tokio projekto yra sprendimo priėmimo proceso, prasidėjusio užsakovui pateikus atitinkamą prašymą, kuris procedūriniu požiūriu apima visas šiam prašymui nagrinėti būtinus veiksmus, užbaigimo aktas.

48 Be to, iš minėtų nuostatų matyti, kad, vertinant materialiuoju, o ne procedūriniu, požiūriu, kompetentinga institucija turi visiškai atsižvelgti į poveikį, kurį projektai, kuriems taikoma Direktyvos 2011/92 2 straipsnio 1 dalyje numatyta pareiga atlikti dvigubą vertinimą ir gauti sutikimą, gali turėti aplinkai, kaip savo išvados 44 punkte pažymėjo generalinė advokatė.

49 Šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje bendrai nurodytas „reikšmingas poveikis aplinkai“, kurį gali turėti šie projektai, konkrečiai nenurodant vieno ar kito tipo reikšmingo poveikio ir aiškiai nepašalinant vieno ar kito tipo reikšmingo poveikio iš jos taikymo srities. Be to, minėtos direktyvos 3 straipsnyje bendrai kalbama apie „tiesioginį ir netiesioginį“ projektų poveikį aplinkai.

50 Darytina išvada, kad Direktyvoje 2011/92 nustatytas sprendimų priėmimo procesas turi būti susijęs, be kita ko, su reikšmingu poveikiu, kurį atitinkamas projektas gali daryti gyvūnijai ir augmenijai, esančioms skirtingose teritorijose, kurias tas projektas gali paveikti, kaip antai jų buvimo teritorijoje ar greta jos esančioje teritorijoje, kaip, tai, beje, matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos (šiuo klausimu žr. 2011 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija*, C-404/09, EU:C:2011:768, 84–87 punktus).

51 Būtent dėl šios priežasties pagal Direktyvos 2011/92 5 straipsnį užsakovas įpareigojamas pateikti konkrečią informaciją šiuo klausimu kompetentingai institucijai.

52 Tuo remiantis darytina išvada, kad konkrečiu atveju, kai projektui, kuriam taikoma Direktyvos 2011/92 2 straipsnio 1 dalyje numatyta pareiga atlikti dvigubą vertinimą ir gauti sutikimą, įgyvendinti būtina, kad užsakovas pateiktų prašymą ir jam būtų taikoma nukrypti nuo gyvūnų ir augalų rūšių apsaugos priemonių, numatytų nacionalinės teisės nuostatose, kuriomis perkeliami Direktyvos 92/43 12 ir 13 straipsniai, leidžianti nuostata, jei šis projektas gali daryti poveikį šioms rūšims, jį vertinant turi būti atsižvelgiama būtent į tokį poveikį.

53 Taigi nesvarbu, kad pačioje Direktyvoje 92/43 nenumatyta pareiga įvertinti poveikį, kurį šios nukrypti leidžiančios nuostatos taikymas gali turėti atitinkamoms rūšims, nes, palyginti su Direktyvos 2011/92 taikymo sritimi, ši direktyva turi savarankišką taikymo sritį ir taikoma nepažeidžiant Direktyvoje 2011/92, kurios taikymo sritis, kaip matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, yra bendro pobūdžio, nustatytos pareigos atlikti poveikio aplinkai vertinimą (šiuo klausimu žr. 1999 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Komisija / Airija*, C-392/96, EU:C:1999:431, 71 punktą; 2018 m. gegužės 31 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija*, C-526/16, nepaskelbtas Rink., EU:C:2018:356, 72 punktą ir 2019 m. birželio 12 d. Sprendimo *CFE*, C-43/18, EU:C:2019:483, 52 punktą).

54 Galiausiai išnagrinėjus nuostatų, kuriomis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi savo pirmajame klausime, kontekstą matyti, kad konkretaus projekto poveikio aplinkai vertinimas gali būti atliekamas ne tik per procedūrą, per kurią priimamas Direktyvos 2011/92 1 straipsnio 2 dalies c punkte nurodytas sprendimas dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos, bet ir per procedūrą, per kurią priimamas išankstinis sprendimas dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos, ir tokiu atveju šiuos skirtingus sprendimus galima laikyti sudėtine sudėtingo sprendimų priėmimo proceso dalimi ta prasme, kad šis procesas vykdomas keliais etapais (pagal analogiją žr. 2004 m. sausio 7 d. Sprendimo *Wells*, C-201/02, EU:C:2004:12, 47, 52 ir 53 punktus ir 2011 m. kovo 17 d. Sprendimo *Brussels Hoofdstedelijk Gewest ir kt.*, C-275/09, EU:C:2011:154, 32 punktą).

55 Iš tiesų Direktyvos 2011/92 2 straipsnio 2 dalyje aiškiai numatyta, kad poveikio aplinkai vertinimas gali būti įtrauktas į galiojančias nacionalines sutikimo procedūras, o tai reiškia, kad, pirma, šis vertinimas nebūtinai turi būti atliekamas per šiuo tikslu specialiai sukurtą procedūrą ir, antra, jis nebūtinai turi būti atliekamas per vieną procedūrą.

56 Taigi valstybės narės turi diskreciją, leidžiančią joms nustatyti procedūrines sąlygas, kuriomis atliekamas toks vertinimas, ir paskirstyti įvairią su šiuo vertinimu susijusią kompetenciją tarp kelių valdžios institucijų, be kita ko, kiekvienai iš jų suteikiant kompetenciją priimti sprendimus šioje srityje, kaip Teisingumo Teismas tai jau yra pažymėjęs (šiuo klausimu žr. 2011 m. kovo 3 d. Sprendimo *Komisija / Airija*, C-50/09, EU:C:2011:109, 72–74 punktus).

57 Vis dėlto naudojimasis šia diskrecija turi atitikti Direktyvoje 2011/92 nustatytus reikalavimus ir užtikrinti visišką ja siekiamų tikslų laikymąsi (2011 m. kovo 3 d. Sprendimo *Komisija / Airija*, C-50/09, EU:C:2011:109, 75 punktas).

58 Šiuo klausimu reikia pažymėti, pirma, kad projekto poveikio aplinkai vertinimas bet kuriuo atveju turi būti visapusis ir atliktas prieš priimant sprendimą dėl sutikimo dėl šio projekto (žr. 2011 m. kovo 3 d. Sprendimo *Komisija / Airija*, C-50/09, EU:C:2011:109, 76 ir 77 punktus).

59 Iš to matyti, kad tuo atveju, kai valstybė narė suteikia teisę kitai institucijai nei ta, kuriai ji suteikia įgaliojimus, duoti sutikimą dėl šio projekto, įvertinti dalį projekto poveikio aplinkai ir po šio dalinio vertinimo priimti sprendimą, šis sprendimas būtinai turi būti priimtas prieš duodant sutikimą dėl minėto projekto. Priešingu atveju šis sutikimas būtų duotas remiantis neišsamiais duomenimis, todėl neatitiktų taikytinų reikalavimų (žr. 2011 m. kovo 3 d. Sprendimo *Komisija / Airija*, C-50/09, EU:C:2011:109, 81 ir 84 punktus).

60 Antra, iš Direktyvos 2011/92 3 straipsnio aiškiai matyti, kad šio sprendimo 48 ir 58 punktuose nurodyta pareiga atlikti visapusį projekto poveikio aplinkai vertinimą reiškia, kad reikia atsižvelgti ne tik į kiekvieno tipo poveikį atskirai, bet ir į jų tarpusavio sąveiką, taigi, ir į bendrą šio projekto poveikį aplinkai. Be to, Direktyvos 2011/92 IV priede užsakovas įpareigojamas pateikti informaciją, be kita ko, apie įvairių tipų poveikio, kurį projektas tuo pačiu metu gali daryti įvairioms aplinkos dalims, kaip antai gyvūnijai ir augmenijai, tarpusavio sąveiką.

61 Atlikusi šį bendrą vertinimą kompetentinga valdžios institucija gali nuspręsti, kad, atsižvelgiant į projekto įvairių tipų poveikio aplinkai tarpusavio sąveiką ar jų sąsają, jis turi būti vertinamas griežčiau arba, nelygu atvejis, ne taip griežtai, palyginti su vieno ar kito tipo poveikio, vertinamo atskirai, išankstiniu vertinimu.

62 Darytina išvada, kaip savo išvados 73 ir 74 punktuose iš esmės pažymėjo generalinė advokatė, kad tuo atveju, kai valstybė narė suteikia teisę kitai institucijai nei ta, kuriai ji suteikia įgaliojimus duoti sutikimą dėl šio projekto, įvertinti dalį projekto poveikio aplinkai ir po šio dalinio vertinimo priimti sprendimą, šis dalinis vertinimas ir šis išankstinis sprendimas negali daryti įtakos atitinkamai bendram vertinimui, kurį kompetentinga institucija bet kuriuo atveju turi atlikti, kad duotų sutikimą dėl projekto, ir sprendimui, priimamam atlikus šį bendrą vertinimą.

63 Nagrinėjamu atveju iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktų teiginių, visų pirma tų, kurie buvo apibendrinti šio sprendimo 30 punkte, ir iš pirmojo klausimo formuluotės matyti, kad šių reikalavimų buvo laikomasi, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Iš tiesų matyti, pirma, kad sutikimas dėl tokio projekto, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, negali būti duotas, kol nebuvo priimtas sprendimas taikyti

užsakovui nukrypti nuo rūšių apsaugai taikomų priemonių leidžiančią nuostatą, taigi šis sprendimas būtinai turi būti priimtas prieš duodant sutikimą. Antra, institucija, kompetentinga duoti sutikimą dėl šio projekto, išsaugo galimybę vertinti jo poveikį aplinkai griežčiau, nei buvo vertinama minėtame sprendime.

64 Galiausiai, trečia, kiek tai susiję su Direktyva 2011/92 siekiamais tikslais, visų pirma su jos pagrindiniu tikslu užtikrinti aukšto lygio aplinkos ir žmonių sveikatos apsaugą nustatant minimalius projektų poveikio aplinkai vertinimo reikalavimus, pažymėtina, kad atskirų šio sprendimo 46–63 punktuose nagrinėtų konteksto aspektų aiškinimas padeda įgyvendinti tokį tikslą, suteikiant valstybėms narėms galimybę suteikti konkrečiai valdžios institucijai įgaliojimus priimti išankstinį ir tikslingą sprendimą dėl projekto konkretaus tipo poveikio aplinkai iki jo vertinimo, paliekant institucijai, kompetentingai duoti sutikimą dėl projekto, diskreciją atlikti visapusį ir galutinį jo vertinimą.

65 Iš tiesų, jei toks dalinis vertinimas būtų nepalankus, užsakovas galėtų atsisakyti projekto, neprivalėdamas tęsti Direktyvoje 2011/92 nustatytos sudėtingos vertinimo ir sutikimo procedūros, arba jį pakeisti taip, kad būtų pašalintas šiuo daliniu vertinimu nustatytas neigiamas poveikis, o kompetentinga institucija galiausiai turėtų priimti sprendimą dėl šio pakeisto projekto. Atvirkščiai, jei toks dalinis vertinimas būtų palankus, ši institucija galėtų atsižvelgti į priimtą išankstinį sprendimą, nors nėra jo saistoma, nei kai atlieka galutinį vertinimą, nei kiek tai susiję su iš šio sprendimo kylančiomis teisinėmis pasekmėmis. Taigi dalinis vertinimas, kuriuo remiantis priimamas išankstinis sprendimas, bet kuriuo atveju gali būti vertinimo ir sutikimo procedūros aukštesnės kokybės ir didesnio veiksmingumo bei nuoseklumo veiksnys.

66 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyva 2011/92 turi būti aiškinama taip, kad pagal Direktyvos 92/43 16 straipsnio 1 dalį priimtas sprendimas taikyti užsakovui nukrypti nuo taikytinų rūšių apsaugos priemonių leidžiančią nuostatą, kad jis galėtų įgyvendinti projektą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/92 1 straipsnio 2 dalies a punktą, yra sutikimo dėl planuojamos veiklos, kaip tai suprantama pagal jos 1 straipsnio 2 dalies c punktą, procedūros etapas, jeigu, pirma, nepriėmus šio sprendimo užsakovo atžvilgiu minėtas projektas negalėtų būti įgyvendintas, ir, antra, institucija, kompetentinga duoti sutikimą dėl tokio projekto, išsaugo galimybę vertinti jo poveikį aplinkai griežčiau, nei buvo vertinama minėtame sprendime.

Dėl antrojo klausimo

67 Antruoju klausimu, į kurį reikėtų atsakyti, jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyva 2011/92, atsižvelgiant visų pirma į jos 6 ir 8 straipsnius, turi būti aiškinama taip, kad prieš priimant išankstinį sprendimą taikyti užsakovui nukrypti nuo taikytinų rūšių apsaugos priemonių leidžiančią nuostatą, kad jis galėtų įgyvendinti projektą, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalies a punktą, nebūtinas visuomenės dalyvavimas, jeigu jis užtikrinamas prieš institucijai, kompetentingai duoti sutikimą dėl šio projekto, priimant sprendimą.

68 Šiuo klausimu Direktyvos 2011/92 6 straipsnio 2 ir 3 dalyse, be kita ko, numatyta, kad visa informacija apie projektus, kuriems taikoma šioje direktyvoje nustatyta dviguba pareiga atlikti vertinimą ir gauti sutikimą, nelygu atvejis, turi būti pateikta visuomenei „atliekant <…> sprendimo <…> priėmimo procedūras <…> iš anksto ir vėliausiai tada, kai tik informacija gali būti pagrįstai teikiama <…>“. Be to, šio straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad „[s]uinteresuotai visuomenei sudaromos išankstinės ir veiksmingos palankios galimybės dalyvauti <…> sprendimo <…>

priėmimo procedūrose <…> ir tuo tikslu ji turi teisę reikšti pastabas ir nuomones, kol kompetentingai institucijai ar institucijoms visos pasirinkimo galimybės yra atviros prieš priimant sprendimą dėl leidimo [sutikimo] suteikimo vykdyti planuojamą veiklą“.

69 Savo ruožtu šios direktyvos 8 straipsnyje nurodyta, kad priimdama sprendimą dėl sutikimo (arba nesutikimo) dėl atitinkamo projekto kompetentinga institucija turi atsižvelgti į konsultacijų rezultatus bei į informaciją, surinktą dalyvaujant visuomenei.

70 Kaip matyti iš šių nuostatų, pagal jas valstybės narės įpareigojamos imtis būtinų priemonių, kad per vertinimo ir sutikimo dėl projektų, kuriems taikoma Direktyva 2011/92, procedūrą būtų užtikrintas visus reikalavimus atitinkantis visuomenės dalyvavimas.

71 Pirma, tiek informacijos, kuria grindžiamas toks dalyvavimas, viešas paskelbimas ar jos pateikimas visuomenei, tiek visuomenei suteikta galimybė pateikti pastabas ir nuomones apie šią informaciją ir apskritai apie atitinkamą projektą ir jo poveikį aplinkai turi įvykti ankstyvame etape ir bet kuriuo atveju prieš priimant sprendimą dėl sutikimo dėl šio projekto.

72 Antra, šis dalyvavimas turi būti veiksmingas, o tai reiškia, kad visuomenei turi būti suteikta galimybė ne tik naudingai ir išsamiai pareikšti nuomonę dėl atitinkamo projekto ir jo poveikio aplinkai, bet tai turi būti padaryta tada, kai visos galimybės yra atviros.

73 Trečia, į šio dalyvavimo rezultatą kompetentinga institucija turi atsižvelgti, kai priima sprendimą dėl sutikimo (arba nesutikimo) dėl šio projekto.

74 Šiuos įvairius reikalavimus gali būti sunkiau suderinti per sudėtingą sprendimų priėmimo procesą dėl įvairių jo etapų ir kompetencijos pasidalijimo tarp įvairių šiame procese dalyvaujančių institucijų.

75 Taip visų pirma yra tuo atveju, kai atitinkama institucija per išankstinį arba tarpinį tokio sprendimo priėmimo proceso etapą turi įvertinti tik dalį atitinkamo projekto poveikio aplinkai. Iš tiesų tokiu atveju visuomenės dalyvavimas gali būti susijęs tik su šio projekto poveikio aplinkai dalimi, kuri priklauso šios institucijos kompetencijai, bet ne su dalimi, kuri nepriklauso jos kompetencijai, ir ne jų tarpusavio sąveika ar sąsaja.

76 Tokiu atveju reikia manyti, kad visuomenės dalyvavimo išankstiniame sprendimų priėmimo proceso etape reikalavimas turi būti aiškinamas ir taikomas taip, kad atitiktų nemažiau svarbų reikalavimą suteikti jai galimybę naudingai dalyvauti šiame procese.

77 Šiuo klausimu iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos matyti, kad tuo atveju, kai su projektu susijęs procesas vykdomas keliais etapais, t. y. iš pradžių priimamas pagrindinis sprendimas, o vėliau – jo įgyvendinimo sprendimas, pareiga įvertinti šio projekto poveikį aplinkai, kuri nustatyta Direktyvoje 2011/92, iš esmės turi būti įvykdyta prieš priimant pagrindinį sprendimą, išskyrus atvejus, kai šiame etape neįmanoma nustatyti ir įvertinti viso šio poveikio aplinkai, tuomet bendras tokio poveikio vertinimas turi būti atliekamas prieš priimant įgyvendinimo sprendimą (2004 m. sausio 7 d. Sprendimo *Wells*, C-201/02, EU:C:2004:12, 52 ir 53 punktai; 2008 m. vasario 28 d. Sprendimo *Abraham ir kt.*, C-2/07, EU:C:2008:133, 26 punktas ir 2019 m. liepos 29 d. Sprendimo *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen*, C-411/17, EU:C:2019:622, 85 ir 86 punktai).

78 Kaip matyti iš šio sprendimo 47 ir 68 punktų, šioje direktyvoje numatyta visuomenės dalyvavimo pareiga yra glaudžiai susijusi su šia vertinimo pareiga.

79 Atsižvelgiant į šį ryšį, pagal analogiją reikia konstatuoti, kad šio sprendimo 75 punkte nurodytu atveju Direktyvos 2011/92 6 straipsnyje numatytas ankstyvo visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus reikalavimas nereiškia, kad visuomenė turi dalyvauti prieš priimant išankstinį sprendimą dėl atitinkamo projekto poveikio aplinkai dalies, su sąlyga, kad bus užtikrinta, jog toks dalyvavimas bus veiksmingas; tai reiškia, kad, pirma, visuomenės dalyvavimas turi įvykti prieš kompetentingai institucijai priimant sprendimą dėl sutikimo dėl šio projekto, antra, kad visuomenei bus suteikta galimybė naudingai ir išsamiai pareikšti nuomonę dėl bendro minėto projekto poveikio aplinkai, ir, trečia, kompetentinga institucija, išreikšdama sutikimą vykdyti tokį projektą, galės visiškai atsižvelgti į minėtą dalyvavimą.

80 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar šios sąlygos nagrinėjamu atveju buvo įvykdytos, taigi, ar visuomenė galėjo naudingai ir išsamiai pareikšti nuomonę dėl bendro pagrindinėje byloje nagrinėjamo projekto poveikio aplinkai laikotarpiu nuo išankstinio sprendimo taikyti užsakovui nukrypti nuo taikytinų rūšių apsaugos priemonių leidžiančią nuostatą, kad jis galėtų įgyvendinti šį projektą, iki datos, kai institucija, turinti kompetenciją duoti sutikimą dėl minėto projekto, šiuo klausimu priėmė sprendimą.

81 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyva 2011/92, atsižvelgiant visų pirma į jos 6 ir 8 straipsnius, turi būti aiškinama taip, kad prieš priimant išankstinį sprendimą taikyti užsakovui nukrypti nuo taikytinų rūšių apsaugos priemonių leidžiančią nuostatą, kad jis galėtų įgyvendinti projektą, kaip tai suprantama pagal jos 1 straipsnio 2 dalies a punktą, nebūtinas visuomenės dalyvavimas, jeigu jis buvo veiksmingai užtikrintas iki institucijai, kompetentingai duoti sutikimą dėl šio projekto, priimant sprendimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

82 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. **2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo turi būti aiškinama taip, kad pagal 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos 16 straipsnio 1 dalį priimtas sprendimas taikyti užsakovui nukrypti nuo taikytinų rūšių apsaugos priemonių leidžiančią nuostatą, kad jis galėtų įgyvendinti projektą, kaip tai suprantama pagal**
Direktyvos 2011/92 1 straipsnio 2 dalies a punktą, yra sutikimo dėl planuojamos veiklos, kaip tai suprantama pagal jos 1 straipsnio 2 dalies c punktą, procedūros etapas, jeigu, pirma, nepriėmus šios sprendimo užsakovo atžvilgiu minėtas projektas negalėtų būti įgyvendintas, ir, antra, institucija, kompetentinga duoti sutikimą dėl tokio projekto, išsaugo galimybę vertinti jo poveikį aplinkai griežčiau, nei buvo vertinama minėtame sprendime.

2. Direktyva 2011/92, atsižvelgiant visų pirma į jos 6 ir 8 straipsnius, turi būti aiškinama taip, kad prieš priimant išankstinį sprendimą taikyti užsakovui nukrypti nuo taikytinų rūšių apsaugos priemonių leidžiančią nuostatą, kad jis galėtų įgyvendinti projektą, kaip tai suprantama pagal jos 1 straipsnio 2 dalies a punktą, nebūtinas visuomenės dalyvavimas, jeigu jis buvo veiksmingai užtikrintas iki institucijai, kompetentingai duoti sutikimą dėl šio projekto, priimant sprendimą.

Parašai.